

**KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHDA XALQARO TAJRIBA VA
O‘ZBEKISTON AMALIYOTI**

*Nizomiy nomidagi O‘zMPU Tarix fakulteti “Milliy g‘oya, ma’naviyat asoslari va
huquq ta’limi” yo‘nalishi 2-bosqich talabasi*

Baxtiyorova Gulsanam Baxtiyor qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada korrupsiyaning jamiyat va davlat taraqqiyotiga salbiy ta’siri, unga qarshi kurashishning xalqaro tajribasi hamda O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinadi. Shuningdek, rivojlangan davlatlarning korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha tajribasi, xalqaro standartlar, korrupsiyaning oldini olish mexanizmlari hamda mamlakatimizda ushbu yo‘nalishda olib borilayotgan ishlarning samaradorligi yoritilgan.

Kalit so‘zlar: korrupsiya, shaffoflik, halollik, davlat boshqaruvi, xalqaro tajriba, raqamlashtirish, ochiqlik, javobgarlik.

Korrupsiya bugungi kunda dunyoning deyarli barcha mamlakatlari duch kelayotgan eng dolzarb muammolardan biridir. U iqtisodiy taraqqiyotning sekinlashishiga, davlat budjeti mablag‘larining samarasiz sarflanishiga, investitsion muhitning yomonlashishiga hamda fuqarolarning davlat organlariga bo‘lgan ishonchi pasayishiga olib keladi. Shu sababli korrupsiyaga qarshi kurashish har bir davlatning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Dunyo davlatlari korrupsiyaga qarshi kurashish uchun ko‘gina kurashlar va islohotlar amalga oshirmoqda, shu bilan birga O‘zbekiston ham. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda ham korrupsiyani kamaytirish, davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish, ochiqlik va shaffoflikni ta’minlash bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu islohotlar xalqaro standartlarga mos ravishda olib borilmoqda. Korrupsiya (lotincha corrupter dan “buzmoq, lot corruptio “poroxo‘rlik, o‘zboshimchalik, talon-taroj qilish buzish) odatda mansabdorlik mavqeini shaxsiy maqsadlarda suiiste’mol qilishni anglatuvchi atama bulib mansabdor shaxsning o‘z vakolatlari hamda shaxsiy imkoniyatlari qonun bilan unga ishonib topshirilgan huquqlaridan foydalanishidir. Korrupsiyaga qarshi kurashuvchi sifatida tilga olingan birinchi hukmdor mil avv XXIV-asrning ikkinchi yarmida Lagash shahar-davlatining shumer qiroli Urunim edi. Korrupsiyaga bag‘ishlangan birinchi risola esa “Artha-Shastra” mil avv IV asrda Hindiston vazirlaridan biri tomonidan Kautilya tahallusi bilan nashr etilgan. Asrlar davomida rivojlanib kelgan korrupsiya XX asrga kelib barcha davlatlarning ahvoliga sezilarli ta’sir o‘tkaza boshladi. XX asrning ikkinchi yarmidan korrupsiya xapqaro muammoga aylana boshladi. Chet elda yuqori mansabdor shaxslarni korporatsiyalar tarafidan poraxo‘rlik yo‘li bilan og‘dirib olish keng taqraldi. “Financial Times” 1995-yilning 31-dekabrda sonida 1995 -yilni “Korrupsiya yili” deb e’lon qildi. Korrupsiyaga oid bilimlarni targ‘ib qilish maqsadida BMT 9- dekabrni “Xalqaro korrupsiyaga qarshi kurashish kuni” etib belgiladi. Korrupsiyaga qarshi kurashishning xalqaro tajribasi Singapur korrupsiyaga qarshi kurash bo‘yicha dunyodagi eng muvaffaqiyatli davlatlardan biri hisoblanadi. Bu mamlakatda korrupsiyaga qarshi mustaqil

organ faoliyat yuritadi. Qonunlar barcha fuqarolar uchun teng qo‘llaniladi, mansabdor shaxslarning daromadlari qat’iy nazorat qilinadi. Davlat xizmatchilariga munosib ish haqi belgilangani ham korrupsiya xavfini kamaytirgan. Mazkur davlatlar uzoq yillardan buyon korrupsiya darajasi eng past mamlakatlar qatorida turadi. Bunga davlat boshqaruvidagi shaffoflik, ochiq budget tizimi, mustaqil sud hokimiyati, ommaviy axborot vositalari erkinligi va fuqarolik jamiyati institutlarining faol ishtiroki sabab bo‘lmoqda. Janubiy Koreyada elektron hukumat tizimi keng rivojlantirilgan. Davlat xizmatlarining aksariyati onlayn shaklda ko‘rsatiladi. Natijada fuqarolar va mansabdor shaxslar o‘rtasidagi bevosita aloqa kamaygan hamda korrupsion holatlar sezilarli darajada qisqargan. O‘zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish amaliyoti, so‘nggi yillarda O‘zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylandi. Qonunchilik bazasi takomillashtirildi, davlat organlari faoliyatida ochiqlikni ta‘minlash bo‘yicha yangi tizimlar joriy qilindi. Mamlakatimizda korrupsiyaga qarshi kurashishning huquqiy asosini Konstitutsiya, “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonun, Prezident farmon va qarorlari tashkil etadi. Davlat organlari faoliyatining ochiqligini ta‘minlash, davlat xaridlarini elektron tizim orqali amalga oshirish, elektron hukumat xizmatlarini rivojlantirish va ochiq ma‘lumotlar portallarini kengaytirish ushbu yo‘nalishdagi muhim qadamlardan hisoblanadi. Mamlakatimizda korrupsiyaga qarshi kurashishning huquqiy asosini Konstitutsiya, “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonun, Prezident farmon va qarorlari tashkil etadi. Shu o‘rinda shuni ta‘kidlash lozimki, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida korrupsiyaga oid alohida modda mavjud emas, biroq unda qonun ustuvorligi, davlat organlarining mas‘uliyati va fuqarolarning huquqlari bilan bog‘liq normalar korrupsiyaga qarshi kurashning umumiy huquqiy asosini tashkil etadi. Davlat organlari faoliyatining ochiqligini ta‘minlash, davlat xaridlarini elektron tizim orqali amalga oshirish, elektron hukumat xizmatlarini rivojlantirish va ochiq ma‘lumotlar portallarini kengaytirish ushbu yo‘nalishdagi muhim qadamlardan hisoblanadi. Davlat xizmatlarini raqamlashtirish fuqarolar va mansabdor shaxslar o‘rtasidagi bevosita aloqani kamaytirib, korrupsion xavflarni pasaytirishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, davlat xaridlari va tender jarayonlarining ochiqligi budget mablag‘laridan samarali foydalanishni ta‘minlamoqda. Davlat idoralarini kameralar bilan jihozlash bilan bir qatorda insonlar ongiga korrupsiya taraqqiyot kushandasi ekanligi uqtirib kelinadi. Kasalni davolagandan kura oldini olgan yaxshiroq deganlaridek korrupsiyaga qarshi kurashish emas uni oldini olgan yaxshidir. Buning uchun esa dunyo buylab raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, ochiq ma‘lumotlar bazasini kengaytirish, korrupsiyaga qarshi ta‘limni kuchaytirish, manfaatlar to‘qnashuvini tartibga solish, fuqarolik jamiyati hamda ommaviy ahborot vositalari rolini oshirish zarur. Xulosa qilib aytganda Korrupsiyadan xoli jamiyat — ishonchli kelajak garovidir. Shunday ekan, unga qarshi kurashish har bir fuqaroning burchidir. “Yuksak manaviyat yingilmas kuch” - deganlaridek ma‘naviyatli insonlar korrupsiyaga yo‘l qo‘ymaydilar, shunda jamiyat yuksaladi, davlat esa rivojlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida"gi Qonuni. 2017-yil 3-yanvar, O‘RQ–419.
2. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
3. Korrupsiyaga oid ma‘lumotlar qo‘llanmasi Bekobod -2023
4. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi Toshkent 2021